

Laminate Veneer: Türkçe İnternet Sitelerindeki Bilgilerin Kalite Değerlendirmesi

Laminate Veneer: A Quality Assessment of Turkish-Written Internet Information

^{ID} Gonca DESTE GÖKAY^a, ^{ID} Cansu GÖRÜRGÖZ^b

^aBursa Uludağ Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi ABD, Bursa, TÜRKİYE

^bBursa Uludağ Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Ağız, Diş ve Çene Radyolojisi ABD, Bursa, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışmanın amacı, laminate veneer üzerine Türkçe yazılmış internet sitelerinin kalitesini değerlendirmektir. **Gereç ve Yöntemler:** İnternet siteleri, yaygın arama motoru (Google) aracılığıyla “laminate veneer”, “porselen laminate veneer”, “lamina diş”, “yaprak porselen” ve “lamina porselen kaplama” arama terimleri kullanılarak belirlendi. Dâhil edilen internet siteleri, doğrulanmış DISCERN aracı (Tüketici Sağlık Bilgileri için Kalite Kriterleri/Quality Criteria for Consumer Health Information) ve Amerikan Tıp Derneği Dergisi [Journal of the American Medical Association (JAMA)] kriterleri kullanılarak içerik kalitesi açısından değerlendirildi; Ağda Sağlık Vakfı [Health On the Net Foundation (HON)] logosunun varlığı da kaydedildi. Seçilen internet sitelerinin kurum/kuruluş bilgileri, paylaşılan bilgilerin içeriği ve içeriği oluşturan yazarların uzmanlık bilgileri incelendi. Analiz sonuçları, ortalama ve sıklık olarak hesaplandı. **Bulgular:** Tespit edilen 250 siteden 91'i çalışmaya dâhil edildi. Hiçbir internet sitesi tüm JAMA kriterlerini karşılayamadı. Sayfaların çoğu, sadece 1 kriteri sağlarken (n=66), 2 kriteri birden karşılayan sayfa sayısı 13 olarak tespit edildi. Dâhil edilen siteler için ortalama DISCERN puanı 28,3 puan ile zayıfı (minimum 17, maksimum 54, standart sapma 7,8). İncelenen tüm internet siteleri çok zayıf, zayıf, orta veya iyi kategorilerinde puanlar aldı, ancak çok iyi puanına ulaşamadı. Hiçbir internet sitesinde HON logosu bulunamadı. **Sonuç:** Yapılan bu çalışmada, laminate veneer ile ilgili mevcut Türkçe internet sitelerinin düşük kalitede olduğu sonucuna varılmıştır. İnternetteki tıbbi bilgiler denetimden geçmeli ve konunun uzmanları, hastaların internet ortamında doğru ve güvenilir bilgiye ulaşması için yardımcı olmalıdır.

ABSTRACT Objective: The aim of this study was to evaluate the quality of Turkish-written websites on laminate veneer. **Material and Methods:** Websites were identified using the common search engine (Google), and search terms “laminate veneer”, “porselen laminate veneer”, “lamina diş”, “yaprak porselen” and “lamina porselen kaplama”. Included websites were evaluated for quality of content by using the validated DISCERN tool (Quality Criteria for Consumer Health Information) and the Journal of the American Medical Association (JAMA) benchmarks; the existence of the Health on the Net (HON) seal was also noted. In the selected websites, the institution/organization information, the content type of information, and the profession of the authors who prepared the content were examined. Analysis results were calculated as mean and frequency. **Results:** Of the 250 sites identified, 91 single sites have entered the study. None met all the JAMA criteria. While most of the pages provided only one criterion (n=66), the number of pages meeting both criteria was determined as 13. The average DISCERN score for the included sites was poor with 28.3 points (minimum 17, maximum 54, standard deviation 7.8). All websites scored very poor, poor fair, or good-excellent scores were not found. No website presented the HON seal. **Conclusion:** In this study, it was concluded that the current quality of informative Turkish websites on laminate veneer was poor organized. Medical information on the internet should be controlled and experts in the subject should assist the patients who want to access accurate and reliable information from the internet.

Anahtar Kelimeler: Diş kaplamaları; internet; bilgiye erişim; nitelendirici araştırma

Keywords: Dental veneers; internet; access to information; qualitative research

Gelişen iletişim teknolojileri içinde internet, günlük yaşamımızın vazgeçilmez bir parçası hâline gelmiştir. İnternet, insanların tıbbi bilgi edinmesi için en popüler kaynaklardan biridir.¹ İnternetin sağladığı kolaylık ve bilgi hacmi, tıbbi bilgi arayan hastalar için interneti çekici kılmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumunun 2020 yılında yayımladığı “Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması” raporuna göre 16-74 yaş grubundaki bireylerin %79'u internet kullanmaktadır. Bu oran, 2019 yılında %75,3 olarak tespit edilmiştir. 2019 yılında, bireylerin interneti kişisel kullanım amaçlarını en çok

Correspondence: Gonca DESTE GÖKAY

Bursa Uludağ Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Protetik Diş Tedavisi ABD, Bursa, TÜRKİYE/TURKEY

E-mail: goncadeste@uludag.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences.

Received: 29 Sep 2020

Received in revised form: 05 Jan 2021

Accepted: 11 Jan 2021

Available online: 17 Feb 2021

2146-8966 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

mesaj göndermek (%93,9) oluştururken, bunu sırasıyla telefon ya da video görüşmesi (%82,7), sosyal medya kullanımı (%81,4), müzik dinlemek (%71,5), çevrim içi haber okumak (%69,8) ve sağlıkla ilgili bilgilerin araştırılması (%69,3) takip etmektedir.²

İnternet, bilimsel ve kanıta dayalı bilgilerden sağlık için tehdit oluşturabilecek bilgileri içeren şüpheli kaynaklara kadar oldukça geniş bir yelpazede internet sitesi sunmaktadır.³⁻⁶ İnternetteki en büyük engel sağlık hizmeti bilgilerini bulmanın zorluğu değil, geçerli ve güvenilir bilgiye ulaşmanın zorluğudur.³⁻⁹ Çünkü sağlık içerikli bilgiler, bir denetimden geçmeksizin herhangi bir kişi ya da kuruluş tarafından herhangi bir zamanda yayımlanabilmektedir. Bu durum, internetteki bilgilerin kalitesi, doğruluğu ve eksiksizliği konusunda soru işaretleri yaratmaktadır.¹⁰ Bu nedenle çevrim içi bilginin kalitesini sistematik olarak değerlendirme imkânı sağlayan bazı araçlar geliştirilmiştir. DISCERN, Amerikan Tıp Derneği Dergisi [Journal of the American Medical Association (JAMA)] kriterleri, LIDA (Miner Validation Inc.), Ağda Sağlık Vakfı Davranış Kuralları [Health On the Net Foundation (HON)] Health on the Net Code of Conduct (HONcode) bunlardan bazılarıdır.¹¹⁻¹⁴

Teknolojinin gelişmesi ve yükselen hayat standardı ile hem dental materyallerde ilerleme gerçekleşmiş hem de estetik beklenti anlayışı değiştirmiştir.¹⁵ Günümüzde, adeziv diş hekimliğindeki gelişmelere paralel olarak, değişik nedenlerle estetik bütünlüğü bozulmuş dişlerin restorasyonlarında minimal invaziv tedavi yöntemleri kullanılmaktadır.¹⁶ Lamine veneerler; renklenme, diyastema, yüzey defekti, şekil bozukluğu gibi çeşitli durumlarda iyi estetik sonuç sağlayan, diş dokularını büyük miktarda koruyan konservatif tedavi seçeneğidir.¹⁷ Porselen veneerlerin uzun ömürlülüğünü değerlendiren birçok klinik araştırmada, hastaların tedaviden memnuniyeti de dikkate alınmış ve bu çalışmalarda memnuniyet aralığı %80-100 olarak bulunmuştur.¹⁸⁻²⁰ Literatürde lamine veneer restorasyonlarla ilgili internet tabanlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, lamine veneer ile ilgili hazırlanmış olan Türkçe internet sitelerinin içeriklerini, kalitesini ve güvenilirliğini değerlendirmektir. Araştırmanın hipotezi, lamine veneer ile ilgili internet sitelerinin eksik bilgiler içerdiği yönünde kurulmuştur.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

İNTERNET SİTELERİNİN SEÇİMİ

Bu çalışmanın verileri, araştırmacılar tarafından belirlenen ve ülkemizde en sık kullanılan arama motorlarından olan Google® (www.google.com) aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın evrenini, Google arama motoruna “lamine veneer”, “porselen lamine veneer”, “lamina diş”, “yaprak porselen” ve “lamina porselen kaplama” anahtar kelimeleri yazılarak, 07.09.2020 tarihinde elde edilen arama sonuçları oluşturmaktadır. Varsayılan ayarlar değiştirilmedi ve gelişmiş arama ayarı kullanılmadı. Arama, dosya biçimi veya etki alanı açısından sınırlandırılmadı. Arayüz ve işletim sistemi için Türkçe kullanıldı. Her anahtar kelime için arama motorundan ilk 50 internet sitesi seçildi. İki yüz elli internet sitesinin her birinin URL’si (benzersiz kaynak bulucu) analiz edilmek üzere bir Excel tablosuna kaydedildi. İnternet siteleri; sorumlu kurum/kuruluşları, içerik tipi ve yazarların uzmanlık alanına göre sınıflandırıldı.

DIŞLAMA KRİTERLERİ

Lamine veneer dışında başka protetik tedavileri de anlatan yazılar, yetersiz bilgi içeren siteler, yalnızca ticari bilgilere sahip siteler, kitap veya bölümlerinin yer aldığı siteler, yinelenen internet siteleri, abonelik veya üyelik isteyen veya doğrudan giriş yapılamayan sayfalar, bilimsel makale/özetler, profesyonel bilgilerin yer aldığı siteler, alakasız içerikler, açık forum veya tartışma grupları, video veya benzeri görsellerin yer aldığı sayfalar çalışma dışı bırakılmıştır.

KALİTE DEĞERLENDİRMESİ

İnternet sitelerinin kalite değerlendirmesi, tek araştırmacı (protez uzmanı) tarafından 3 farklı kalite yöntemi kullanılarak gerçekleştirildi: HON amblem ve logosunun varlığı, JAMA kriterleri, DISCERN aracı. Araştırmacının kararsız kaldığı durumlarda konsensus ile karar verildi. Çalışma öncesinde araştırmacılar, DISCERN kılavuzundaki örnek değerlendirmeler üzerinden eğitilerek skorlama konusunda kalibre edilmiştir.²¹

İnternet sayfalarında “HONcode” logosu varlığı kaydedildi. HON, 1995 yılında kurulmuş, kâr amacı gütmeyen bir vakıftır. Kullanıcıların sunulan tıbbi bil-

gilerin kaynağını ve amacını bilmesini sağlayan 8 temel kriterden oluşan bir dizi norm tanımlamaktadır (1. yazarlık; 2. tamamlayıcılık; 3. gizlilik; 4. atf, referanslar ve geçerlilik, 5. Haklılık, 6. yazar şeffaflığı, 7. sponsor şeffaflığı (mali açıklama) ve 8. reklam politikasında dürüstlük).¹³ Bu kriterleri karşıladığını, kuruma bildirdikten sonra başvuru yapan internet sayfası, HON tarafından incelenir ve içerik uygun görülürse sayfaya bir onay kodu verilir (HONcode).

Seçilen internet sitelerinin bilgi kalitesi, JAMA kriterleri kullanılarak değerlendirildi: Tıbbi içeriğin yazarlığı (yazarlar ve katkıda bulunanlar, kimlik bilgileri ve bağlı oldukları kurumlar), kaynakça (referanslar ve bilgi kaynakları listesi), patent hakkı (internet sitesi, sponsorluk, reklam, ticari finansman düzenlemeleri, çıkar çatışmaları) ve güncellik (yayımlanan ve güncellenen tarihlerin içeriği).¹¹ Bu kriterleri sağlayan her bir maddeye 1 puan verilerek, değerlendirmeler yapıldı. JAMA kriterlerinde alınabilecek en düşük puan “0”, en yüksek puan ise “4”tür.

DISCERN aracı, çevrim içi olarak ücretsiz olarak temin edilebilen ve sağlık tüketicileri veya benzer şekilde profesyoneller tarafından kullanılabilen, doğrulanmış bir derecelendirme aracıdır. Araç, 5 dereceli Likert ölçeğini kullanan 16 maddeden oluşmaktadır. DISCERN soruları 3 bölüm halinde düzenlenmiştir: İlk bölüm (1-8. sorular) yayının güvenilirliğini ele alır

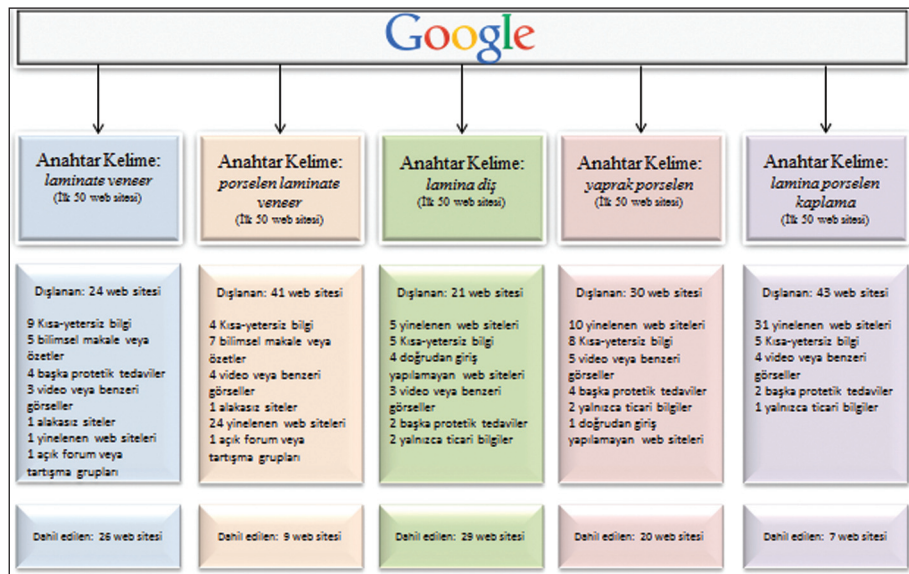
ve kullanıcıların tedavi seçimiyle ilgili bir bilgi kaynağı olarak güvenilir olup olmadığına karar vermelerine yardımcı olur. İkinci bölüm (9-15. sorular), tedavi alternatiflerine ilişkin bilgilerin belirli ayrıntılarına yöneliktir. Soru 16 ise aracın sonundaki içeriğin genel değerlendirmesine karşılık gelmektedir.¹²

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Çalışmaya dâhil edilen internet sitelerinin erişim adresleri elektronik tablolama programına aktarılarak, değerlendirmelere yönelik skorlamalar kaydedildi. Microsoft Excel Versiyon 2010 (MS Excel 2010) programının hesaplama araç çubuğu kullanılarak istatistiksel değerlendirme yapıldı. Ortalama, ortanca, standart sapma, en büyük, en küçük, toplam ve frekans gibi tanımlayıcı analizler hesaplandı.

BULGULAR

İncelenen 250 internet sitesinden 159 tanesi çalışma dışı bırakıldı (Şekil 1). Dışlama kriterlerinin uygulanmasının ardından toplam 91 internet sitesi değerlendirildi. Bu internet siteleri; sorumlu kurum/kuruluş, içerik tipi ve yazarların uzmanlık alanına göre sınıflandırıldı (Tablo 1). Çalışmadaki sayfalar genellikle kurumsal (n=57; %62,6) veya kişisel (n=22; %24,2) kaynaklı internet sitelerine bağlanmıştır. Dâhil edilen bütün internet siteleri *laminat veneere* ait klinik bilgiler içermekteydi. Hem klinik

ŞEKİL 1: Seçim sürecinin akış diyagramı.

hem de teknik bilgilere 33 sayfada yer verilirken bunlardan 3 tanesinde soru-cevap içeriği de yer almaktaydı. Sadece 2 internet sitesinde *laminat veneer* ile ilgili vaka paylaşımı tespit edilmiştir. Değerlendirilen internet sitelerindeki bilgilerin yazarları; protez uzmanları (%4,4), diş hekimleri (%9,9) ve açıklanmamış yazarlar (%85,7) idi.

HONcode logosunun varlığıyla ilgili olarak dâhil edilen internet sitelerinden hiçbiri bu sertifikayı sağlayamadı.

JAMA kriterlerine göre değerlendirildiğinde hiçbir internet sitesi tüm kriterleri karşılayamadı. Sayfaların çoğu sadece 1 kriteri sağlarken (n=66), 2 kriteri birden karşılayan sayfa sayısı 13 olarak tespit edildi. On iki sayfa hiçbir kriteri karşılayamadı. Karşılanan JAMA kriterlerinin ortalaması 1,01 olarak hesaplandı. İnternet sayfaları arasında en sık “patent hakkı” ilkesine bağlı kalınırken, “atıf” ve “güncellik” başlıkları en az bağlı kalınan kriterler olmuştur (Tablo 2).

İncelenen 91 sitenin toplam DISCERN puanı “zayıf” olarak hesaplandı (ortalama puan 28,03, minimum 17 puan, maksimum 54 puan, standart sapma 7,8 puan). Hiçbir internet sitesi çok iyi skoruna ulaşamadı. İnternet sitelerinin yarısından fazlası, çok zayıf (%53) olarak değerlendirildi (Tablo 3). DISCERN aracının ürettiği genel derecelendirmenin

TABLO 1: Sorumlu kurum/kuruluşlar, içerik tipi ve yazarların uzmanlık alanına göre internet sitelerinin sınıflandırılması.

	n (%)
İnternet sitesinden sorumlu kurum/kuruluş	
Kurumsal	57 (62,6)
Kişisel	22 (24,2)
Portal	1 (1,1)
Blog	2 (2,2)
Basın	6 (6,6)
Anonim	3 (3,3)
Bilginin içeriği	
Klinik bilgi	91 (100)
Teknik bilgi	32 (35,2)
Soru-cevap	3 (3,3)
Vaka bildiri	2 (2,2)
Yazarların uzmanlık alanı	
Protez uzmanı	4 (4,4)
Diş hekimi	9 (9,9)
Yazar bilgisi yok	78 (85,7)

TABLO 2: JAMA kriterleri ve ilgili kritere göre yüzde dağılımları.

JAMA kriterleri	n	İnternet sitelerinin yüzdesi
Yazarlık	10	%11
Kaynakça	2	%2,2
Patent hakkı	78	%85,7
Güncellik	3	%3,3

JAMA: Journal of the American Medical Association.

TABLO 3: DISCERN ve JAMA skorları.

	Total (n=91)
16-26 (çok zayıf)	53
27-38 (zayıf)	27
39-50 (orta)	8
51-62 (iyi)	3
63-80 (çok iyi)	0
Ortalama DISCERN skoru	28,03
Karşılanan JAMA kriterlerinin ortalaması (0-4)	1,01

Total DISCERN skoru (16-80); JAMA: Journal of the American Medical Association.

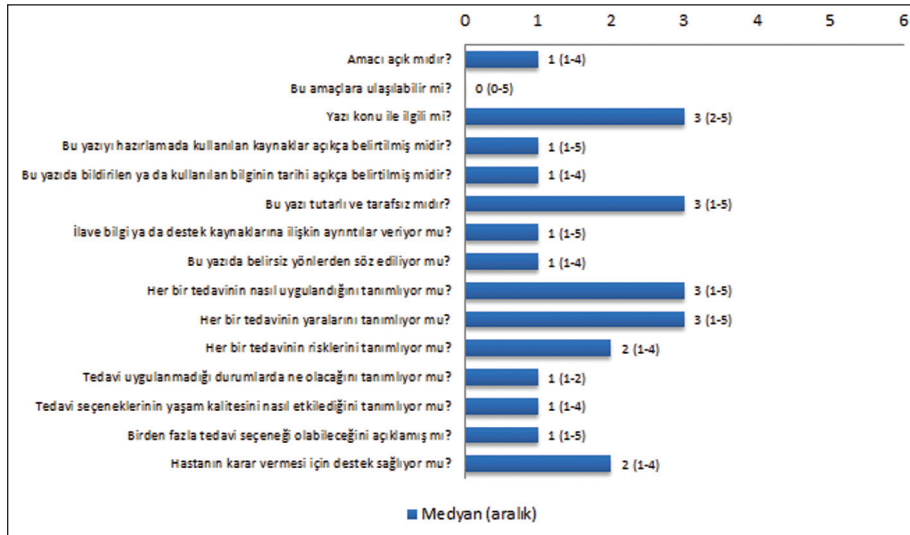
TABLO 4: İnternet sitelerinin DISCERN aracı kullanılarak elde edilen genel puanların frekans dağılımı.

Analiz edilen internet siteleri için genel DISCERN puanı					
Genel puan	1	2	3	4	5
İnternet sitesi sayısı (Google) (n=91)	73	9	4	5	0
Genel puan: Medyan (aralık)					
Google (n=91)	1 (1-4)				

medyan puanı 1’dir (aralık=1-4). Bu nedenle elde edilen bilgilerin kalitesinde, ciddi veya potansiyel olarak önemli bir eksiklik olduğu varsayılabilir (Tablo 4). Bu ciddi zayıflıklar, yazıların amacına ulaşılabilirliği [0 (0-5)] ve tedavi uygulanmadığı durumlarda ne olacağı [1 (1-2)] sorularıyla ilgiliydi (Şekil 2).

TARTIŞMA

Laminat veneer ile ilgili internet kaynaklı bilgilerin yetersiz olabileceği göz önünde bulundurularak bu çalışma, Türkçe internet sayfalarının içeriğini değerlendirmek üzere tasarlanmıştır. İnternette bulunan tıbbi bilgilerinin düzeyi ve hastaların estetik beklentilerinin dramatik bir şekilde artması, bu araştırmanın zamanlamasını teşvik etmiştir. Araştırma hipotezi, Türkçe internet sitelerinde bulunan laminat veneer

ŞEKİL 2: DISCERN aracını kullanarak dâhil edilen sitelerdeki medyan kalite derecelendirmeleri.

hakkındaki bilgilerin kalitesinin düşük veya zayıf olması nedeniyle kabul edilmiştir.

Sağlık alanındaki hızlı gelişmeler dikkate alındığında, güncel ve doğru bilgilerin yer alması bir gerekliliktir. Çevrim içi sağlık bilgilerinin kalitesini değerlendirmede, daha objektif sonuçlar elde etmek için çoklu değerlendirme araçlarının kullanılması tavsiye edilmektedir. Bu nedenle çalışmada 3 farklı yöntem kullanılmıştır. HONcode ve JAMA kriterleri, kaliteyi değerlendirmek için hızlı yöntemlerdir. DISCERN aracı daha kapsamlı bir değerlendirme sağlar ve daha sık kullanılır.

Bu çalışmada, dâhil edilme kriterlerini karşılayan internet sitelerinden hiçbirinde HONcode logosu bulunmamaktadır. Bu durum, incelenen internet sitelerinin kalitesiz olduğu anlamına gelmemektedir. McMorro ve Millett 2016 yılında yayımladıkları çalışmada, incelenen 13 siteden birinde bu logo yer almıştır.²² Baş ve boyun kanseri içerikli internet sitelerini değerlendiren bir araştırmada, 33 internet sitesinden 13'ünün HONcode logosu içerdiği; 2014 yılındaki oral ülserasyon ile ilgili bir çalışmada ise 54 internet sitesinden yalnızca 4'ünde bu logonun varlığını tespit edilmiştir.^{23,24} Dolayısıyla HONcode logosunun yaygın bir şekilde kullanılmadığı açıktır. Bunun nedenleri; sağlık hizmeti internet sitesi tasarımcılarının bu logonun varlığından haberdar olmaması, bunu elde etmek için bir başvuru süreci

gerekmesi ve 2014 yılında vakfın, sertifikasyon için zorunlu bir ücret getirmesi olabilir.²²

JAMA kriterleriyle ilgili olarak, analiz edilen internet sitelerinden hiçbirini 4 kriteri de karşılamıyordu. İnternet sayfaları hazırlanırken, referans kaynakları belirtilmeli (atıf) ve bilgilerin yüklendiği ve güncellendiği tarih internet sitesinde açıkça yer almalıdır. Bu çalışmada değerlendirilen internet siteleri arasındaki en büyük eksiklik, bu 2 kriterdi. Kaynakça kriterini internet sitelerinden yalnızca 2'si karşılarken, güncellik kriterini sadece 3 sayfa karşılamaktaydı. Çalışma kapsamına alınan internet sitelerinin JAMA skoru "0" ile 2 puan arasında değişmekte olup, ortalama skor 1,01 olarak hesaplandı. Bu kriterden alınan maksimum puan göz önüne alındığında, çalışma dâhilindeki internet sitelerinin kalite konusunda yetersiz olmadığı söylenebilir.

JAMA kriterleri esas olarak içeriğin güvenilirliğini değerlendirirken, DISCERN aracı güvenilirliğe ek olarak kalite ve doğruluğu da değerlendirir. Bazen farklı araçlar aynı özellikleri değerlendirebilir. Örneğin DISCERN aracının 4. ve 7. soruları 2. JAMA kriteriyle 5. sorusu ise 4. JAMA kriteriyle paraleldir. Bu araştırmada, JAMA'nın 2 kriterini karşılayan internet sitelerinin DISCERN aracına göre hesaplanan ortalama puanları farklılık göstermektedir. Bu nedenle internet sitelerinin objektif olarak değerlendirilmesinde, 1'den fazla aracın kullanılması faydalı olacaktır.

Bu çalışmadaki internet sitelerinin, DISCERN aracıyla ortalama genel değerlendirilmesi (soru 16) 1,4/5 idi. Bu skor, literatürdeki erişkin ortodonti tedavisi, ortognatik cerrahi, oral ülserasyon, diş implantları ve obstrüktif uyku apnesiyle ilgili internet siteleri için kaydedilenden oldukça düşüktür (ortalama genel derecelendirmeler 2,5-3,9 arasında değişmektedir).²⁴⁻²⁷ Bu çalışmalar, farklı konuları değerlendirdikleri için doğrudan karşılaştırmak zor olup, internet sitelerini 5 puanlık bir ölçekte puanlamak biraz öznellik gerektirmektedir.

Çalışmanın bazı sınırlılıkları mevcuttur. İlk olarak, yalnızca Türkçe yazılmış internet sayfaları araştırıldı ve başka dillerdeki internet sitelerinin kalitesi hakkında değerlendirme yapılmadı. Diğer bir sınırlama, araştırmanın kesitsel doğasıdır çünkü bu çalışma, yalnızca belirli bir zamanı yansıtmaktadır. İnternet içeriğinin sürekli değiştiği düşünüldüğünde bu sürede yeni internet siteleri ortaya çıkmış, bazıları güncellenmiş olabilir. Farklı zamanlarda farklı "İnternet Protocol Address" kullanılarak yapılan aramalarda, arama motorlarının kullandığı algoritmaya göre farklı internet siteleriyle karşılaşılabılır. Tek bir araştırmacının olmasına ve tıbbi verilerin bir profesyonel tarafında değerlendirilmesine bağlı sınırlamalar da bulunmaktadır. Ayrıca çalışmada kullanılan ölçüm araçları, daha önce doğrulanmış ve kullanılmış olsa da bu araçların doğasında bulunan sınırlamaları dikkate almak gerekir.

İnternetteki sağlık bilgilerinin bir şekilde kontrol edilip edilmeyeceği, derecelendirilmesi veya doğrulanması gerektiği ve bunun uygulanabilirliği konusu tartışmalıdır.²⁸⁻³¹ Temel olarak, sağlık tüketicilerinin tıbbi bilgileri yargılamasını sağlamak için tasarlanmış olan DISCERN aracını ele aldığımızda, bu aracın nasıl kullanılacağını ve uygulanacağını öğrenmek için geçen süre, bunun genel halk tarafından geniş çapta kabul edilip edilmeyeceği şüphelidir. Bu nedenle basit tüketici yönergeleri, gönüllü davranış kuralları, filtreleme araçları veya 3. taraf derecelendirme planları gibi dışarıdan kontrol gerekebilir. Evrensel olarak kabul edilmiş referans veya standart kalite ölçütlerinin olmadığı, çalışma sonuçlarının seçilen kriterlere bağlı olduğu unutulmamalıdır.

SONUÇ

Bu çalışma, laminate veneer konusunda Türkçe kaynakların değerlendirildiği ilk çalışmadır. Çalışmamız sonucunda laminate veneer ile ilgili olarak, arama motoru üzerinden ulaşılan Türkçe kaynakların hastaları bilgilendirmek için yetersiz olduğu tespit edildi. İncelenen internet sitelerinin büyük çoğunluğunun, eş metinler içerdiği ya da aynı konudaki diğer bir ağ sayfasından, çoğunlukla kaynak gösterilmeden alıntı yapılarak hazırlandığı saptandı. Sunulan bilgilerin yazar bilgilerine, kaynaklarına yer verilmemesi, güncelleme tarihinin belirtilmemesi önemli sorunlardır. İnternetteki tıbbi bilgiler denetimden geçmeli, paylaşımcılar bütüncül, daha kaliteli ve doğru bilgiler hazırlaması konusunda eğitilmelidir. Profesyoneller, internetteki kanıta dayalı materyallere yönlendirerek, hastaların doğru ve güvenilir bilgi almalarına yardımcı olmalıdır.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğru- dan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: Cansu Görürgöz, Gonca Deste Gökay; **Tasarım:** Cansu Görürgöz, Gonca Deste Gökay; **Denetleme/Danışmanlık:** Gonca Deste Gökay, Cansu Görürgöz; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Gonca Deste Gökay, Cansu Görürgöz; **Analiz ve/veya Yorum:** Gonca Deste Gökay, Cansu Görürgöz; **Kaynak Taraması:** Gonca Deste Gökay, Cansu Görürgöz; **Makalenin Yazımı:** Cansu Görürgöz; **Eleştirel İnceleme:** Gonca Deste Gökay; **Kaynaklar ve Fon Sağlama:** Cansu Görürgöz, Gonca Deste Gökay; **Malzemeler:** Gonca Deste Gökay.

KAYNAKLAR

1. Hu X, Pan H, He W, Hua H, Yan Z. Evaluation of the content quality of websites for recurrent aphthous ulcers and oral lichen planus. *BMC Oral Health*. 2017;17(1):170. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
2. Türkiye İstatistik Kurumu. [[Link](#)]
3. Eysenbach G, Powell J, Kuss O, Sa ER. Empirical studies assessing the quality of health information for consumers on the world wide web: a systematic review. *JAMA*. 2002;287(20):2691-700. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
4. Crocco AG, Villasis-Keever M, Jadad AR. Analysis of cases of harm associated with use of health information on the internet. *JAMA*. 2002;287(21):2869-71. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
5. Manfredi C, Czaja R, Buis M, Derk D. Patient use of treatment-related information received from the cancer information service. *Cancer*. 1993;71(4):1326-37. [[Crossref](#)]
6. Meric F, Bernstam EV, Mirza NQ, Hunt KK, Ames FC, Ross MI, et al. Breast cancer on the world wide web: cross sectional survey of quality of information and popularity of websites. *BMJ*. 2002;324(7337):577-81. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
7. Wilson P. How to find the good and avoid the bad or ugly: a short guide to tools for rating quality of health information on the internet. *BMJ*. 2002;324(7337):598-602. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
8. Wyatt JC. Commentary: measuring quality and impact of the world wide web. *BMJ*. 1997;314(7098):1879-81. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
9. Purcell GP, Wilson P, Delamothe T. The quality of health information on the internet. *BMJ*. 2002;324(7337):557-8. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
10. Stinson JN, Tucker L, Huber A, Harris H, Lin C, Cohen L, et al. Surfing for juvenile idiopathic arthritis: perspectives on quality and content of information on the internet. *J Rheumatol*. 2009;36(8):1755-62. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
11. Silberg WM, Lundberg GD, Musacchio RA. Assessing, controlling, and assuring the quality of medical information on the internet: caveat lector et viewer--Let the reader and viewer beware. *JAMA*. 1997;277(15):1244-5. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
12. Charnock D, Shepperd S, Needham G, Gann R. DISCERN: an instrument for judging the quality of written consumer health information on treatment choices. *J Epidemiol Community Health*. 1999;53(2):105-11. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
13. Health On The Net [Internet]. © 2020 Health On The Net. COVID-19. Erişim linki: [[Link](#)] (Erişim tarihi: 2020-09-07)
14. The Minervation validation instrument for healthcare websites (LIDA tool). [Erişim tarihi: 2020-09-07] [[Link](#)]
15. Bağış B, Bağış YH. Porselen laminate veneerlerin klinik uygulama aşamaları: klinik bir olgu sunumu. [Clinical procedures of porcelain laminate veneers: a clinical report]. *AÜ Diş Hek Fak Derg*. 2006;33(1):49-57. [[Link](#)]
16. Pini NP, Aguiar FH, Lima DA, Lovadino JR, Terada RS, Pascotto RC. Advances in dental veneers: materials, applications, and techniques. *Clin Cosmet Investig Dent*. 2012;4:9-16. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
17. Cherukara GP, Seymour KG, Samarawickrama DY, Zou L. A study into the variations in the labial reduction of teeth prepared to receive porcelain veneers--a comparison of three clinical techniques. *Br Dent J*. 2002;192(7):401-4; discussion 392. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
18. Peumans M, Van Meerbeek B, Lambrechts P, Vuylsteke-Wauters M, Vanherle G. Five-year clinical performance of porcelain veneers. *Quintessence Int*. 1998;29(4):211-21. [[PubMed](#)]
19. Rucker LM, Richter W, MacEntee M, Richardson A. Porcelain and resin veneers clinically evaluated: 2-year results. *J Am Dent Assoc*. 1990;121(5):594-6. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
20. Shaini FJ, Shortall AC, Marquis PM. Clinical performance of porcelain laminate veneers. A retrospective evaluation over a period of 6.5 years. *J Oral Rehabil*. 1997;24(8):553-9. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
21. Charnock D. The DISCERN Handbook: Quality Criteria for Consumer Health Information on Treatment Choices. 1st ed. Abingdon, UK: Radcliffe Medical Press; 1998. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
22. McMorro SM, Millett DT. Adult orthodontics: a quality assessment of Internet information. *J Orthod*. 2016;43(3):186-92. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
23. Ni Riordain R, McCreary C. Head and neck cancer information on the internet: type, accuracy and content. *Oral Oncol*. 2009;45(8):675-7. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
24. Riordain RN, Hodgson T. Content and quality of website information on the treatment of oral ulcers. *Br Dent J*. 2014;217(7):E15. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
25. Aldairy T, Laverick S, McIntyre GT. Orthognathic surgery: is patient information on the Internet valid? *Eur J Orthod*. 2012;34(4):466-9. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
26. Langille M, Veldhuyzen van Zanten S, Shanavaz SA, Massoud E. Systematic evaluation of obstructive sleep apnea websites on the internet. *J Otolaryngol Head Neck Surg*. 2012;41(4):265-72. [[PubMed](#)]
27. Leira-Feijoo Y, Ledesma-Ludi Y, Seoane-Romero JM, Blanco-Carrión J, Seoane J, Varela-Centelles P. Available web-based dental implants information for patients. How good is it? *Clin Oral Implants Res*. 2015;26(11):1276-80. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
28. Gagliardi A, Jadad AR. Examination of instruments used to rate quality of health information on the internet: chronicle of a voyage with an unclear destination. *BMJ*. 2002;324(7337):569-73. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]
29. Torres-Carranza E, Infante-Cossío P, Hernández-Guisado JM, Hens-Aumente E, Gutiérrez-Pérez JL. Assessment of quality of life in oral cancer. *Med Oral Patol Oral Cir Bucal*. 2008;13(11):E735-41. [[PubMed](#)]
30. Jadad AR, Gagliardi A. Rating health information on the internet: navigating to knowledge or to Babel? *JAMA*. 1998;279(8):611-4. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)]
31. Kim P, Eng TR, Deering MJ, Maxfield A. Published criteria for evaluating health related web sites: review. *BMJ*. 1999;318(7184):647-9. [[Crossref](#)] [[PubMed](#)] [[PMC](#)]